

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора педагогічних наук, професора,
завідувача кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Зданевич Лариси Володимирівни

на дисертаційну роботу **Корицької Ангеліни Володимирівни**
на тему «Формування професійного менталітету майбутніх вихователів
закладів дошкільної освіти» подану на здобуття ступеня доктора філософії зі
спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дослідження

Дисертаційне дослідження Корицької Ангеліни Володимирівни присвячене важливій та актуальній проблемі. Саме освіту визначають як найбільш пріоритетну сферу життя і діяльності людини. Оновлена система вищої освіти в Україні максимально інтегрована до європейського освітнього простору, і тому передбачає поліпшення якості засвоєння знань та практичних навичок молоді.

У контексті стратегічних перетворень сьогодення виникла потреба у створенні умов для підготовки конкурентоспроможних фахівців, формування в них спеціальних фахових якостей, однією з яких є професійний менталітет.

Адже професійний менталітет відображає той спосіб мислення і поведінки, який відповідає критеріям моралі та духовності майбутнього вихователя. Тому поняття «професійний менталітет педагога» визначається як сукупність когнітивних, емоційних та поведінкових актів, що визначають професійний характер фахової діяльності. До того ж дослідники встановили, що «нормативним компонентом» професійного менталітету майбутнього фахівця правомірно розглядати професійну компетентність.

Відтак актуальність представленої на розгляд дисертація Корицької Ангеліни Володимирівни на тему «Формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» не викликає сумніву і посідає вагомe місце. Тема дисертаційного дослідження є досить важливою, а його результати збагачують та конкретизують зміст професійної, зокрема дошкільної освіти.

Викладені аргументи переконують у своєчасності та доцільності для наукового пошуку дисертаційного дослідження Корицької Ангеліни Володимирівни. Усе це дозволило авторці визнати проблему формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти як пріоритетну.

Дисертаційна робота виконана в межах науково-дослідницької тематики роботи кафедри педагогіки «Проектування професійного становлення

майбутніх фахівців в умовах університетської освіти» (реєстраційний номер № 0120U002014), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тема роботи затверджена вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (протокол № 4 від 28.10.2021 р.).

Результати дослідження упроваджено в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (акт впровадження № 2307/31 від 21.10.2024 р.) та Криворізького державного педагогічного університету (акт впровадження № 08-511/3 від 25.10.2024 р.).

Наукова новизна одержаних результатів

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження Корицької Ангеліни Володимирівни, необхідно вказати на наукову новизну і теоретичне значення одержаних результатів дослідження.

У процесі дослідження дослідницею *уперше* науково обґрунтовано педагогічні умови формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці (забезпечення позитивної мотивації майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти на формування професійного менталітету й усвідомлення його як цінності; актуалізація ціннісного потенціалу професійно зорієнтованого освітнього середовища закладу вищої освіти; забезпечення фасилітаційного супроводу професійної, квазіпрофесійної та самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти);

науково коректно подано сутність феномену «професійний менталітет майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», його *структурні компоненти* (концептуально-гностичний, орієнтаційно-ідентифікаційний, емотивно-конативний);

викликає схвалення те, що дослідницею чітко *визначено, обґрунтовано та схарактеризовано критерії* (когнітивно-рефлексивний, особистісно-поведінковий, професійно-самовизначальний), *показники* (професійна рефлексія, професійне мислення, володіння професійною мовою (професійна ерудиція), емоційний інтелект, особистісні соціально значущі якості вихователя закладу дошкільної освіти, креативність, гуманістичний світогляд, професійна ідентичність, позитивна мотивацію до професійної діяльності вихователя закладу дошкільної освіти) та *рівні* (інтегровано-ментальний, мотивовано-рефлексивний, функційно-консервативний) сформованості професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти;

розроблено авторську модель і методуку формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій

підготовці (мета, структура професійного менталітету, педагогічні умови, етапи, форми і методи роботи та результат);

уточнено та обґрунтовано зміст ключових понять дослідження: «менталітет», «професійний менталітет», «фасилітаційний супровід професійної, квазіпрофесійної та самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»;

подальшого розвитку набули теорія і методика професійного становлення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Визначена Корицькою Ангеліною Володимирівною *мета дослідження* полягає у обґрунтуванні й експериментальній апробації педагогічних умов, моделі і методики формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах фахової підготовки у ЗВО.

Сформульовані чотири *завдання дослідження*, для реалізації яких авторкою проаналізовано 318 наукових джерел (26 – іноземними мовами), які конкретизують шляхи і методи їх досягнення, визначають бачення авторкою перспективи їхньої практичної реалізації.

Як засвідчує аналіз дисертації, науковий апарат дослідження визначено коректно, науково цілісно, відповідно до окреслених завдань і вимог до такого виду та рівня робіт. Дослідна база достатня для розробки експериментальної моделі формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці та для формулювання основних і часткових висновків.

Обраний дослідницею *комплекс методів дослідження* дозволяє в повній мірі забезпечити достовірність та надійність наукових результатів роботи. Наукові факти та ідеї достатньо обґрунтовані застосуванням *теоретичних*: аналіз й узагальнення науково-методичної літератури з проблеми дослідження використано для теоретичного обґрунтування проблеми формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, визначення й уточнення сутності основних понять, обґрунтування педагогічних умов формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці; моделювання – для створення моделі формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці; *емпіричних* – самооцінювання, тестування, анкетування, бесіди, опитування тощо – з метою визначення рівнів сформованості професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; експериментальної методики (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) – для перевірки ефективності розроблених моделі, методики і педагогічних умов формування професійного менталітету

майбутніх вихователів ЗДО у фаховій підготовці; *математико-статистичних* – кількісний та якісний аналіз отриманих експериментальних даних, критерій Пірсона χ^2 застосовано для верифікації отриманих результатів дослідження.

Практичне значення одержаних результатів

Не викликає сумніву практичне значення отриманих результатів дослідження, яке полягає в розробці методики діагностики і формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці (орієнтаційно-мотиваційний, пізнавально-праксеологічний, ціннісно-спрямувальний етапи), організації діяльності педагогічного клубу «Професійний менталітет майбутніх вихователів», збагаченні змісту навчальних дисциплін («Загальна та дошкільна педагогіка/курсорова робота», «Психологія і педагогіка творчості») і педагогічної практики додатковими теоретичними і практичними матеріалами, спрямованими на формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, 20 додатків. Дисертаційна робота містить 27 таблиць та 5 рисунків.

У вступі чітко обґрунтовано актуальність теми дослідження, стан її вивчення, зв'язок дослідження з науковими програмами, темами, планами, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, гіпотезу, методи дослідження, теоретичну основу дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про їх апробацію та впровадження, особистий внесок здобувача, структуру й обсяг дисертаційного дослідження (с. 19–26 дис.). Аналіз виконаних завдань доводить, що дисертантці вдалося всебічно розглянути теоретико-методологічні та практичні засади досліджуваної проблеми.

У першому розділі – **«Науково-теоретичні засади проблеми формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»**, узагальнивши наукові підходи вчених, Корицькою Ангеліною Володимирівною детально проаналізовано основні вектори й особливості професійного становлення майбутніх вихователів ЗДО як об'єкта наукових досліджень. Професійне становлення педагога-вихователя авторкою позиціоноване як *багатокомпонентний процес розвитку особистості у площині обраної професії, що відображає її постійне самовдосконалення та адаптацію до професійних умов протягом життя, відбувається через постійну інтеграцію нових знань і досвіду в професійно-педагогічну діяльність, формування професійного світогляду і забезпечує готовність до реалізації*

професійно-педагогічних функцій вихователя закладу дошкільної освіти на високому рівні.

На основі аналізу вітчизняних і зарубіжних науково-педагогічних джерел дослідницею здійснено вдалу наукову спробу обґрунтувати та уточнити сутність основних категорій і базових понять дослідження: «менталітет», «професійний менталітет», «фасилітаційний супровід професійної, квазіпрофесійної та самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів ЗДО».

Ангеліною Володимирівною належним чином визначено сутність і структуру професійного менталітету майбутніх вихователів та висвітлено його характерні риси. Авторка робить висновок про те, що професійний менталітет майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти – *це складний фахово зумовлений інтегративний феномен, що відображає їхню внутрішню налаштованість на виконання професійних обов'язків у своєрідному соціокультурному контексті дошкільної освіти, особисту і професійну автентичність, здатність сприймати й інтерпретувати світ через призму педагогічної діяльності та репрезентується через сутнісні характеристики поведінкових моделей, професійно-педагогічних настанов, ціннісних орієнтацій, самоідентифікацію з професією, здатність до саморефлексії та професійного вдосконалення.*

Заслуговує на схвалення охарактеризована Корицькою Ангеліною Володимирівною структура професійного менталітету майбутніх вихователів ЗДО. Зазначимо, що дослідниця спиралася на вихідні принципи системного підходу та виокремила компоненти професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти: концептуально-гностичний, орієнтаційно-ідентифікаційний, емотивно-конативний.

На основі ґрунтового аналізу понять «умова», «педагогічні умови» Корицькою Ангеліною Володимирівною виокремлено характерні *особливості* вище означених понять.

Позитивним є те, що дисертанткою для забезпечення ефективного формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах професійної підготовки у закладі вищої освіти визначено та обґрунтовано *три педагогічні умови*: забезпечення позитивної мотивації майбутніх вихователів ЗДО на формування професійного менталітету й усвідомлення його як цінності; актуалізація ціннісного потенціалу професійно зорієнтованого освітнього середовища закладу вищої освіти; забезпечення фасилітаційного супроводу професійної, квазіпрофесійної та самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів ЗДО.

У другому розділі – «Експериментальне дослідження формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в процесі фахової підготовки у ЗВО» – Корицькою Ангеліною Володимирівною представлено поетапну програму та зміст експериментальної

роботи; розроблено та описано авторську модель та методику формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в процесі фахової підготовки у ЗВО; результати апробації педагогічних умов формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в процесі фахової підготовки у ЗВО; проаналізовано результати дисертаційного дослідження.

Заслуговує на увагу і схвалення виокремлені та охарактеризовані дослідницею *критерії* сформованості професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (когнітивно-рефлексивний, особистісно-поведінковий, професійно-самовизначальний) та їх *показники*: (когнітивно-рефлексивний: професійна рефлексія, професійне мислення і володіння професійною мовою (професійна ерудиція); особистісно-поведінковий: емоційний інтелект, особистісні соціально значущі якості вихователя ЗДО і креативність; професійно-самовизначальний: гуманістичний світогляд, професійну ідентичність та позитивну мотивацію до професійної діяльності вихователя ЗДО).

На основі критеріїв та показників авторкою виокремлено *три рівні* сформованості професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти: інтегровано-ментальний (високий); мотивовано-рефлексивний (достатній) і функційно-консервативний (задовільний).

Позитивним є те, що Корицькою Ангеліною Володимирівною було застосовано виважений і належно структурований комплекс діагностичних методик, відповідно до кожного критерія сформованості професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти: методика визначення рівня рефлексивності (А.Карпов, В.Пономарьова), методика діагностики рефлексивних умінь (К.Коновалова), анкета для самооцінювання сформованості професійно-педагогічного мислення в майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (розроблена автором), методика оцінювання сформованості професійно-педагогічного мислення в майбутніх вихователів ЗДО (розроблена автором), тестове завдання (за Н.Кононенко), опитувальник «Сутність професійного менталітету вихователя ЗДО» (розроблено автором), тест TSAT «20 тверджень самоставлення» (М.Кун, Т.Мак-Партланд), опитувальник «Діагностика рівня сформованості професійної ідентичності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» (розроблено автором), методика діагностики гуманістичного світогляду (М.Колесник у модифікації автора), методика діагностики особистості на мотивацію до успіху (Т.Елерс), методика «Мотивація до професійної діяльності вихователя ЗДО» (розроблено автором), тест EQ Холла, опитувальник «Самоаналіз соціально-цінних якостей вихователя» (за О.Мотковим в адаптації Т.Теличко), методика діагностики креативності (Дж.Гілфорда, П.Торренса, модифікація Е.Тунік, В.Губенко).

Корицька Ангеліна Володимирівна констатує, що в результаті проведеного констатувального етапу експериментальної роботи переважає низький і середній рівні сформованості професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, які здійснюють негативний вплив на перебіг досліджуваного феномена та робить висновок про необхідність розроблення й упровадження моделі і методики формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці.

Незаперечну наукову цінність має розробка авторської моделі (стор. 147, рис. 2.1.) з відповідними складниками: (мета, структура професійного менталітету майбутніх вихователів ЗДО, педагогічні умови, етапи формування, форми, методи, очікуваний результат) і методики формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці.

Загалом педагогічним експериментом було охоплено 78 здобувачів зі спеціальності 012 Дошкільна освіта, експериментальною базою дослідження виступили Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» та Криворізький державний педагогічний університет.

Провідною формою імплементації розробленої експериментальної методики у фахову підготовку майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти авторкою був запропонований педагогічний клуб «Професійний менталітет майбутнього вихователя».

Вражає своєю різноманітністю методичний інструментарій формувального експерименту. На особливе схвалення заслуговує підхід дослідниці до відповідного змістового наповнення за трьома етапами: орієнтаційно-мотиваційним, пізнавально-праксеологічним і ціннісно-спрямувальним для реалізації кожної з педагогічних умов.

Так, формами і методами роботи на *орієнтаційно-мотиваційному* етапі стали: мотиваційний тренінг «Моя професійна ідентичність», міні-лекція, лекція-брифінг «Професійний менталітет вихователя: сутність та значення, семінар-дискусія «Роль вихователя закладу дошкільної освіти у суспільстві», інтерактивні вправи («Коло знайомств», «Професійна мотивація», «Професійне дзеркало», «Моя професійна мапа», «Скарбничка педагогічних цінностей»), мотиваційна бесіда «Мій шлях у професії», рефлексія; на *пізнавально-праксеологічному* – практичні заняття з творчими завданнями, креативний патріотичний хакатон, семінар-дискусія, круглий стіл, педагогічна практика, фестиваль педагогічних інсайтів, майстер-клас, кейс-метод, метод консенсусу, рефлексивна інверсія, рольова імітаційна гра «Творчий кастинг», брейнстормінг, проєкт-гра «Карта моєї країни», дебати, фасилітаційна сесія, педагогічне портфоліо; на *ціннісно-спрямувальному* – воркшоп «Етика та

професійні стандарти в роботі вихователя закладу дошкільної освіти», міні-лекції-презентації, «Кафе професійних стандартів і цінностей» тренінг «Кодекс професійних цінностей: від розуміння до дії», рефлексивний захід «Шлях до Професійного Менталітету», ділова гра «Емоційний лабіринт», фасилітаційна сесія, рефлексивна практика «Занурення в досвід», дискусія по колу, вправи «Дерево професійної відповідальності», «Моя професійна місія» тощо.

Тут простежуються новаторські розробки Корицької Ангеліни Володимирівни, які вирізняються оригінальністю, дієвістю і водночас високою результативністю.

Результати педагогічного експерименту супроводжуються матеріалом у графічному зображенні (таблиці та рисунки), які суттєво розширюють й унаочнюють змістове поле дисертаційної роботи.

Вірогідність результатів педагогічного експерименту визначено за коефіцієнтом кореляції критерія Пірсона χ^2 . Всі кількісні результати дослідження статистично обчислені, їх достовірність не викликає сумніву.

Результати контрольного етапу експериментального дослідження засвідчили суттєву позитивну динаміку щодо сформованості професійного менталітету здобувачів освіти ЕГ порівняно з констатувальним етапом.

Отже, здійснений педагогічний експеримент доводить важливість апробації авторської моделі, експериментальної методики, що передбачала комплексне упровадження запропонованих педагогічних умов.

Таким чином є всі підстави вважати, що поставлені завдання – виконані, мети – досягнуто, гіпотезу – підтверджено.

Одержані дисертанткою результати достатньо переконливо представлено в поточних та загальних висновках. Виклад матеріалу в пропонованому дослідженні послідовний, має науковий характер і прикладне значення.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Основні систематизовані та узагальнені положення, фактологічний матеріал, джерельна база, розроблені Корицькою Ангеліною Володимирівною, можуть бути використані в процесі фахової підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, при розробленні навчальних посібників, методичних рекомендацій, РПНД для здобувачів освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта, виконання курсових і магістерських робіт, підготовки наукових доповідей і статей, а також у системі неперервної післядипломної освіти фахівців у галузі дошкільної освіти.

Основні результати дослідження представлено у 7 наукових одноосібних публікаціях, серед яких: 3 статті – у наукових фахових виданнях України, 4 публікації апробаційного характеру (тези доповідей на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях).

Апробація результатів дослідження здійснювалась у процесі їхнього обговорення на 4 міжнародних науково-практичних конференціях, науково-методичних семінарах тощо.

Відповідність змісту анотації основним положенням дисертації.

Дотримання академічної доброчесності

За своїм змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертація та анотація відповідають чинним правилам і вимогам. Основні положення анотації та дисертації – ідентичні. Порушення академічної доброчесності у дисертації не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Корицької Ангеліни Володимирівни, висловимо окремі зауваження та побажання:

1. У першому розділі здійснено ґрунтовний аналіз досліджуваної проблеми, проаналізовано велику кількість праць вітчизняних вчених, що дало підстави для обґрунтування теоретичних засад дослідження. Разом з тим, у роботі бажано було б ще представити міжнародний закордонний досвід з проблеми професійного становлення майбутніх вихователів ЗДО.

2. У дослідженні дисертанткою на стор. 147, рис. 2.1. подано авторську графічну модель формування професійного менталітету майбутніх вихователів ЗДО у процесі фахової підготовки, яка містить відповідні складники (мету, структуру професійного менталітету майбутніх вихователів ЗДО, педагогічні умови, етапи формування, форми, методи, результат). На нашу думку графічна схема потребує корекції. Так, після мети бажано зазначити методологічні підходи і принципи (у змісті роботи авторка їх згадує). Також було б доречним вписати критерії, рівні і показники. За цих уточнень модель стала би більш досконалою та інформативнішою.

3. Схвально оцінюючи напрацювання авторки вважаємо, що робота значно виграла, якби дисертантка ширше розкрила можливості інформаційно-комунікаційних технологій та вказала конкретні програмні застосунки, які використовувалися в освітньому процесі ЗВО щодо формування професійного менталітету майбутніх вихователів ЗДО у зв'язку з актуалізацією дистанційної освіти.

4. Доцільно було б за результатами експериментальної роботи окремим підрозділом подати методичні рекомендації для фахівців у галузі дошкільної освіти в системі неперервної післядипломної освіти щодо формування професійного менталітету.

5. Оскільки в роботі йдеться про формування професійного менталітету майбутніх вихователів ЗДО саме в процесі фахової підготовки, вважаємо доцільним внести це в назву теми дисертаційного дослідження.

Висловлені зауваження певною мірою мають дискусійний характер і не зменшують загальної позитивної оцінки виконаної роботи.

Загальний висновок

Проведений аналіз дисертаційної роботи, анотацій та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження Корицької Ангеліни Володимирівни «Формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» є самостійним, завершеним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки і практики. Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам наказу МОН Україна № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами від 21.03.2022 р. № 341 та від 19.05.2023 р. № 502), а її авторка **Корицька Ангеліна Володимирівна** заслуговує присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент –

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри дошкільної педагогіки,
психології та фахових методик
Хмельницької гуманітарно-педагогічної
академії

Лариса ЗДАНЕВИЧ

Підпис Лариси Зданевич засвідчую

Завідувач канцелярією ХГПА

Тетяна РИБАК